

– Észrevettem, hogy az amúgy nem sok Füst Milán-versben némely szó feltűnően sokszor ismétlődik. Rájöttem, hogy ezeknek az (immáron hagyományosan szólva) „kulcsszavaknak” egy bizonyos összefüggérendszer van, hogy nem is föltétlenül a gyakori szavak mutatnak ilyen rendszerszerű használatot. Tehát ezeket a szavakat kezdtem feldolgozni, megnéztem, milyen jelentés(ek)ben, szövegkörnyezetben, szintaktikai, képi beépítésben fordulnak elő. Több cikket írtam ezekről. Módszertani okokból kiegészítettem a kutatást Karinthy Frigyes költői nyelvének a hasonló átvilágításával, s így született ebből kandidátusi értekezés, illetőleg a maga által említett könyv.

– *A könyv olvasása után, illetve most, a beszélgetés közben úgy látom, hogy Önnél az irodalom és a nyelvészet nem különíthető el.*

– Az irodalom és a nyelvészet viszonya sokszor kölcsönös. Irodalmi szövegekben vizsgálhatunk jelenségeket a nyelvészet általános megállapításaival egybevetve, vagy másként. Az irodalom olyan művészet, amelynek nyelv az alapanyaga. Az irodalom és a nyelvészet sokszor nem tud megenni a másik nélkül.

– *Hogyan látja a tanár úr a nyelvészet helyzetét napjainkban?*

– Van ezzel gond, sokan azt hiszik, hogy lehet nyelvészet nélkül irodalmat tanítani és tanulni, szét lehet választani a két szakot, én azonban mint hosszú évek óta gyakorló tanár azt mondom, hogy ez lehetetlen.

– *Mi az egyetem feladata ebben a kérdésben?*

– Azt kellene az egyetemnek megoldania, hogy olyan, minden irányú és egészséges arányú nyelvészeti képzést valósítson meg, amelynek alapján azután a kezdő középiskolai tanár vagy kutató önállóan is el tudjon indulni pályáján. Ehhez remélhetőleg a most érvényben lévő új tanrend segítségével mindenki megtalálja az érdeklődésének is megfelelő területet mind az irodalom, mind a nyelvészet terén.

Támadi Rita

Gyakran éjfélkor csengett a telefon...

Mottó: A nyelvtanulásban csak egy dolog nehéz: amikor meg kell szólalni

Hiánypótló angol nyelvkönyv jelent meg nemrég a szegedi illetékességű Univerzum Kiadó gondozásában.

Címe: *Beszéljünk angolul!*

A kötet szerzőpárosa: a göttingeni Georg August Egyetem angol szekciójának lektora, John Coates és a JATE Idegen Nyelvi Lektorátusának oktatója, Dr. Vágvolgyiné Burián Éva.

A kötet születéséről, céljáról kérdeztem a tanárnőt.

– Nem először írok nyelvkönyvet. Jogász hallgatók számára lényeges szakszavakkal, anglicizmusokkal 1977-ben írtam kari jegyzetet, amelyet megelőzőtt egy angol hagyományokat, mentalitásbeli jellegzetességeket bemutató kötet: *Life through English Eyes* (Élet angol szemmel). Később jelent meg az *England Past and Present* (Anglia múltja és jelene), amelynek része lett az előbbi kötet is.

– *Az előzmények alapján úgy látom, nem csupán a lexikai tudás elsajátítása, hanem az élő, líktetű szöveg, a benyomások megragadása is cél volt...*

– Igen. Ehhez kapcsolódott aztán az az ötlet, esetleg megpróbálhatnánk eredeti angol szerzővel, amolyan „nemzetközi együttműködésként” nyelvkönyvet írni. A cím önmagáért beszél: a társalgásra, az élőszóra ösztönöz. Az egyes fejezetek megfelelnek a nyelvizsgák tematikájának, de bennük az angol nyelvi fordulatok is helyet kaptak. A kötet érdekessége, hogy benne jól megfér a két nemzet sajátos nyelvisége, az angol országismeret és a szellemes magyar közmondások.

Az egyes leckék végén levő kérdéscsoportok a további beszélgetést, ha tetszik, vitát motiválják. A kötet végén pedig a lehetséges ismeretlen szavakat, illetve a szótártétől eltérő élőszóbeli kifejezéseket foglaltuk össze.

A könyv megírásakor a beszéd, illetve a beszélgetés volt a célunk. A nyelvkönyvek többségével ellentétben ez a könyv nem a szereplőkhöz, hanem a szituációhoz kötődik. Az adott szituációban kell az egyénnek megfogalmaznia saját gondolatait, véleményét egy-egy témáról.

A diákok többsége fél a nyilvánosságtól, az esetleges tévesztési lehetőségektől. A diákoknak két típusa van: egy részük konkrétumokra orientált, míg más részük képes elvonatkoztatni. Ha nyelvtanulásról van szó, akkor különösen figyelni kell arra, hogy a kérdések „személyre szabottak” legyenek. A válaszadásnál pedig a felelet a lényeges; a hibák kijavítása, a korrigálás fontos ugyan, de a tanulókat hagyni kell beszélni. Megoldás lehet az is, hogy a tanár feljegyezi az esetleges hibákat, és utólag ismerteti, illetve magyarázza el a helyes megoldást.

Furcsa helyzet az is, hogy a „nyelvórán” olyan párbeszéddek is elhangzanak, amelyek kívül állnak azon, amit ténylegesen tananyagként lehet nevezni. Amikor arra vagyunk kíváncsiak, hogyan jutunk el a buszállomásra, nem merül fel bennünk, hogy ezt akár egy nyelvórán is megkérdézhethetnénk. Magyarán: az élethelyzeteknek lényeges szerepe van a nyelvtanulásban. Tipikus szituációkban tipikus lesz a szóhasználat is.

A kötetben a leckék végén található kulcsszavak is ezekben a tipikus helyzetekben nyújtanak segítséget. Ezt követik a személyes véleményre orientált kérdések, majd jegyzetek a kifejezések alkalmazásához magyarázattal.

– *Ez a könyv az ifjúságé. Modern szellemisége, humora van.*

– A születése sem volt mentes a humortól. Érdekes volt egy angolral együtt dolgozni, szembesülni az angol sajátosságokkal. Egy alkalommal meghívtam halászlére, ő el is fogadta a meghívást. A tányérjába tekintve azonban meredten látta a halfejet. Angliában más a szokás...

– *Hogyan született meg ilyen gyorsan a könyv?*

– Ahogyan a filmekben lehet látni. Ha ötlet volt, gyakran éjfélkor csengett a telefon. Hajnali egyre pedig elkészült egy újabb részlet. Arról pedig majd a diákok döntenek, mennyire segít nekik a tanulásban.

A kötet kazettás hanganyaggal együtt is kapható, rajzait Fritz Mihály készítette.

Gáspár Karolina

Monográfia a magyar nyelvjárászigetekről

Nemrég jelent meg Szabó Józsefnek, a JATE Magyar Nyelvészeti Tanszéke docensének legújabb munkája *Magyarországi és jugoszláviai magyar nyelvjárászigetek* címmel. A több mint 400 oldal terjedelmű, impozáns, szép kiállítású könyv a Csongrád Megyei Levéltár Dél-alföldi Évszázadok c. sorozatának 3. köteteként látott napvilágot (Békéscsaba, Kecskemét, Szeged, 1990. 418 oldal). Mint ismeretes, a nyelvjárászigetek olyan – a környezetük nyelvtől többé-kevésbé elütő nyelvjárású – területek, helységek, melyeknek lakói egykor más vidékről települtek újabb lakóhelyükre. Így tehát a nyelvjárászigetek vizsgálata közvetlenül összefügg a településtörténettel, a történelemmel. Szabó József könyve meggyőzően mutatja be ezt a kapcsolatot.

Könyvében a szerző 29 magyar nyelvű nyelvjárászigetet vizsgált meg oly módon, hogy – A magyar nyelvjárások atlaszának anyagára alapozva, s ezt saját helyszíni magnetofonos és kérdőíves gyűjtésével kiegészítve – az elemzés középpontjába állított helységek tágabb környezete nyelvjárásainak vallomását is fölhasználta a szigetek tájnyelvi jellegzetességeinek megállapításához. Így körülbelül 250000 szóalak, adat hangtani, alaktani, szótani vizsgálata révén jutott el a legfontosabb következtetésekhez. Az elemzett tájszólások egy részéről már korábban is ismert volt sziget jellegük, több esetben azonban a szerző mutatta ki először, hogy a kérdéses helység lakóinak egy része máshonnan (is) települt (pl: *Madaras, Bajsa, Soltvadkert* népnyelvének részben palócosjászos eredetét). A sziget helyzetű nyelvjárások eredetére, a lakosság származási helyére vonatkozóan jó néhány esetben új megállapításokat tesz a szerző, s ezzel a helytörténetet, történettudományt viszi előbbre. Kimutatja